

Flersproget internationalisering på Københavns Universitet og Roskilde Universitet – andre sprog end engelsk

I den danske universitetskontekst er der for nylig kommet både teoretisk (Risager 2012) og praktisk fokus på, hvordan universiteternes internationaliseringsbestræbelser kan tage højde for at integrere andre sprog end engelsk. Både Københavns Universitet (KU) og Roskilde Universitet (RUC) har de sidste år udformet tiltag, der giver studerende uden for de traditionelle sprogfag mulighed for at integrere fremmedsprog i deres fagstudier. I 2012 introducerede RUC sprogprogrammet *Sprogprofilerne* på fransk og tysk, og fra 2014 også på spansk. I 2013 igangsatte KU den sprogstrategiske satsning under titlen *Flere sprog til flere studerende*. Da begge initiativer beskæftiger sig med at integrere sprog i andre fag end sprogfag, er der i udviklingen og evalueringen af konkrete fagintegrerede sprogelementer behov for at trække på sprogpædagogisk tænkning og tilgange, der rækker

SANNE LARSEN

Akademisk sprogkonsulent, ph.d., Center for Internationalisering og Parallelsproglighed, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet
sannela@hum.ku.dk

PETRA DARYAI-HANSEN

Lektor, Københavns Universitet, og docent, UCC, ph.d., (tidligere lektor på RUC)
petra.dhansen@hum.ku.dk og pdha@ucc.dk

ANNE HOLMEN

Professor, centerleder, ph.d.
Center for Internationalisering og Parallelsproglighed
Institut for Engelsk, Germansk og Romansk
Københavns Universitet
aholmen@hum.ku.dk

ud over traditionel sprogundervisning. Her står den tænkning og de tilgange, der er samlet under paraplybegrebet *Content and Language Integrated Learning* (CLIL) centralt.

I denne artikel sammenligner vi udformningen af disse to satsninger på flersprogethed på RUC og KU og præsenterer dem i deres sprogpoltiske kontekst. Derefter diskuterer vi tiltagene i forhold til CLIL-feltet. Vi illustrerer, hvorledes en satsning på at integrere andre fremmedsprog end engelsk i fagene i videregående uddannelse byder på sprogpoltiske og sprogpædagogiske udfordringer. Samlet lægger disse udfordringer op til en revurdering af centrale modeller og antagelser i CLIL-feltet, der i høj grad centrerer sig omkring engelsk.

To flersprogede internationaliseringstiltag

Formålet med RUC's sprogprogram, *Sprogprofiler* i fransk, spansk og tysk, er, at de studerende videreudvikler deres sproglige kompetencer og opnår et niveau på profilsproget, så de kan bruge det i akademiske og erhvervsrettede sammenhænge. Sprogprofilerne på RUC integreres i de fag, de studerende følger på bachelormodulet og ikke mindst i deres problemorienterede projektarbejde (Andersen, Daryai-Hansen & Bojsen 2015). Undervisningen på Sprogprofilerne foregår fra 1. til 6. semester. I hvert semester tilbydes der ca. 20 timers undervisning. Forløbet afsluttes med et evalueringsseminar. Undervisningen varetages af sprog- og fagundervisere, der indgår i et tæt samarbejde. Tilbuddet skal gøre de studerende i stand til at:

- foretage selvstændig og systematisk informationssøgning inden for profilsproget
- foretage tekstlæsning på profilsproget
- opbygge en viden om fagligt indhold på og via profilsproget
- formidle relevant humanistisk og samfundsvidenskabelig viden på profilsproget såvel skriftligt som mundtligt samt selvstændigt videreudvikle egne interkulturelle kommunikative kompetencer.

Sprogprofilerne på RUC og den sprogstrategiske satsning *Flere sprog til flere studerende* på KU deler det formål at styrke sprogkompetencerne hos studerende uden for sprogfagene. Den sprogstrategiske satsning skal sikre, at studerende på KU får mulighed for at styrke deres fremmedsproglige kompetencer på de sprog og de sprogfærdigheder, de har brug for på deres studier – både i forbindelse med daglige studieaktiviteter og ved studie- og praktikophold i udlandet (Holmen 2015). Det sker gennem en række forskningsunderstøttede aktiviteter, der udføres under den sprogstrategiske satsning:

- løbende afdækning af behovet for at styrke studerendes sprogkompetencer på flere sprog
- udvikling, gennemførelse, evaluering og forankring af pilotprojekter finansieret af sprogsatsningens udviklingsmidler
- afdækning og evaluering af forskellige modeller for integration af sprogkompetencer i faguddannelserne og fagmiljøerne.

På en række områder repræsenterer de to tiltag meget forskelligartede satsninger på flersprogethed: Sprogprofilerne retter sig udelukkende mod BA-niveau på de samfundsvidenskabelige og humanistiske uddannelser på RUC, mens den sprogstrategiske satsning på KU skal afdække og adressere de studerendes behov for sprogkompetencer på KU's seks fakulteter på alle uddannelsesniveauer (BA, KA og ph.d.-niveau). Ydermere retter Sprogprofilerne sig mod et begrænset antal fremmedsprog (tysk, fransk og spansk), mens der under den sprogstrategiske satsning på nuværende tidspunkt er igangsat 19 pilotprojekter, hvoraf syv drejer sig om en eller anden form af akademisk engelsk, mens 12 knytter sig til andre sprog end engelsk (arabisk, dansk som andetsprog, fransk, italiensk, kinesisk, latin, oldgræsk, spansk, tysk). Modsat *Sprogprofilerne* fokuserer sprogstrategien på delfærdigheder: Otte projekter arbejder med læsefærdighed, fire projekter med skriftlig sprogfærdighed, fire projekter med mundtlig sprogfærdighed, mens tre projekter arbejder med flere færdigheder. Eksempelvis sigter projektet *Spansk sprog i feltarbejde* mod at klæde studerende på tværs af KU på til at gennemføre feltarbejde i spansktalende lande. Til det formål er der udviklet et intensivt sprogforløb med fokus på de sproglige praksisser, der knytter sig til feltarbejdets metode, med hovedvægt på mundtlig interaktion. Kurset er tilrettelagt således, at deltagerne får mulighed for at forberede sig på de konkrete sproglige situationer, som skal indgå i deres feltarbejde (fx interview).

De flersprogede internationaliseringstiltag ud fra et sprogpolitisk perspektiv

Ud fra et sprogpolitisk transnationalt perspektiv promoveres flersproget internationalisering gennem Europarådets sprogpolitik, mens den flersprogede internationalisering nationalt finder støtte i regeringens internationaliseringshandleplan fra 2013 (Regeringen 2013). Selvom handleplanen som helhed viderefører engelsk som internationaliseringens (hoved)sprog, understreges det, at også andre fremmedsprog bør spille en rolle i internationaliseringen. Der lægges vægt på, at studerende i videregående uddannelse får mulighed

for at vedligeholde og udbygge deres sproglige kompetencer inden for andre fremmedsprog end engelsk, således at disse kompetencer ikke 'går tabt'. På det institutionelle niveau kan man beskrive Sprogprofilerne og sprogstrategien på KU som tiltag, der er etableret, for at bidrage til den flersprogede internationalisering, der lægges op til i regeringens internationaliseringshandleplan. Ud fra et undervisningsperspektiv afspejles den flersprogede internationalisering i de forskellige kurser, der udvikles og afholdes for at styrke de studerendes flersprogede kompetencer. Det understøttes gennem behovsanalyser gennemført i forbindelse med de flersprogede tiltag.

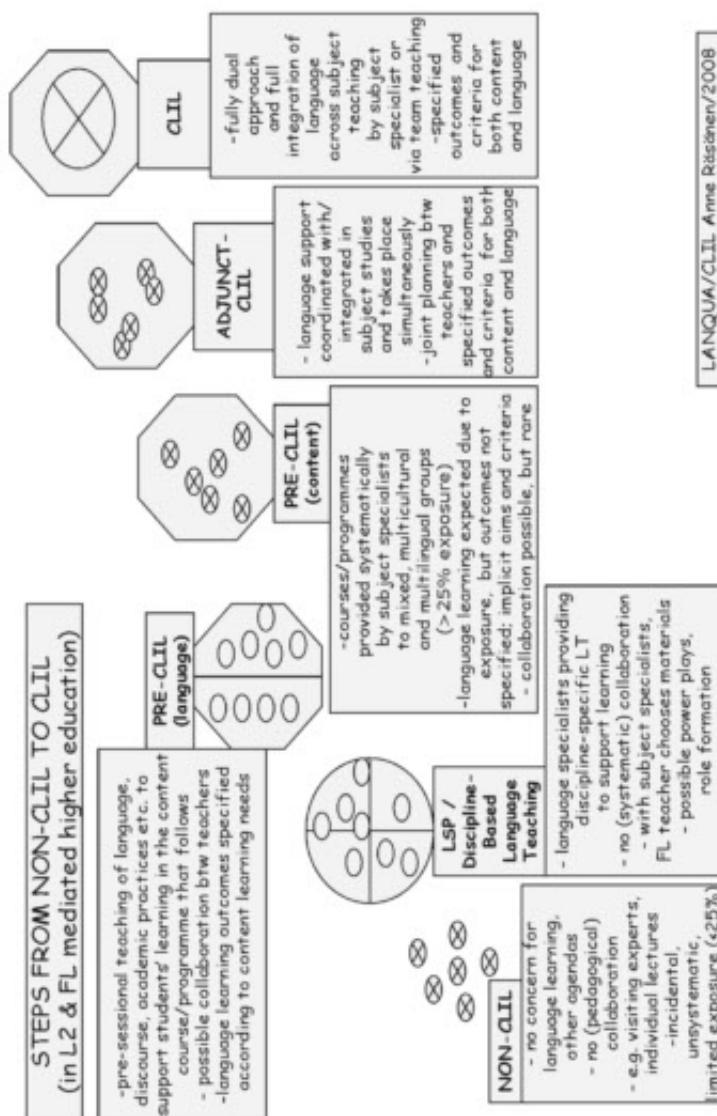
De flersprogede internationaliseringstiltag ud fra et CLIL-perspektiv

Integration af sprog i fagene henter sin inspiration fra det europæiske begreb *Content and Language Integrated Learning* (CLIL). CLIL repræsenterer et potentielt lovende felt at hente inspiration fra, primært i forhold til nogle praktiske værktøjer. Både Sprogprofilerne og den sprogstrategiske satsning har trukket på den tredeling, CLIL-tilgangen etablerer i forhold til fremmedsprogets rolle i en fagundervisning:

1. *Det faglige sprog* ('language of learning'), dvs. diskurser, registre, terminologier, der er relateret til bestemte fagområder og temaer
2. *Sprog til læring* ('language for learning'), i Ehlich's terminologi det 'hverdagslige videnskabssprog' (Ehlich 1999), dvs. sproglige udtryk til fx at kunne analysere, diskutere, konkludere, perspektivere faglige forhold
3. *Sprog gennem læring* ('language through learning'), dvs. det sprog, den enkelte studerende tilegner sig gennem konkrete sprogbrugssituationer, og som ikke kan tilrettelægges på forhånd af underviseren, men som kan fremmes ved, at de studerende introduceres til centrale værktøjer (fx online-ordbøger) og kommunikative strategier (Watson, Prag & Daryai-Hansen 2014: 4).

Isin oprindelige udformning blev CLIL defineret som en pædagogisk tilgang med fokus på såvel fagsproglig som faglig læring, hvilket indebærer integration af sprogundervisning i fagundervisning, der foregår på et andet- eller fremmedsprog. Efterhånden som CLIL har vundet bredere indpas, ser man dog, at termen bruges som et paraplybegreb for tilgange, hvor en eller anden form for akademisk sprogstøtte bliver tilbudt de studerende for at understøtte deres fag-

læring gennem et andet- eller fremmedsprog. Denne udvidede definition opererer man for eksempel med i *Language Network for Quality Assurance* (LANQUA), der har haft til formål at kortlægge sprog(undervisning) i videregående uddannelse på tværs af Europa, herunder CLIL. I LANQUA (fx Räsänen 2008) præsenteres CLIL som et kontinuum, der varierer fra en fagbaseret, disciplinspecifik sprogundervisning (*Language for Specific Purposes* – LSP), der varetages af sprogundervisere, til en tilgang, der 'fuldt' integrerer fag og sprog, dvs., hvor sprogundervisere og fagundervisere indgår i et samarbejde om at eksplicitere og realisere læringsmål, der rummer både fag og sprog:

Et tiltag som Sprogprofilerne ligger i princippet inden for modellens endemål, den 'rene' CLIL-praksis, idet sprog- og fagunderviserne arbejder tæt sammen, og der er formuleret læringsmål for både den sproglige og den faglige læring. På KU kommer et tiltag som *Spansk sprog i feltarbejde* tættest på den modsatte ende af kontinuummet, LSP, idet formålet er at klæde de studerende på til en funktionsbestemt brug af sproget, og idet hele undervisningen, på nær en gæsteforelæsning af en fagunderviser, varetages af en underviser i spansk med kendskab til feltarbejde. De fleste af de projekter, der arbejder med at integrere sprog i fag under sprogsatsningen, lader sig dog ikke nemt placere i modellen, og selv det flersprogede internationaliseringstiltag på RUC lever ikke op – og kan ikke leve op – til alle kriterier, der er formuleret i modellen.

Grunden til det er efter vores opfattelse, at LANQUA-modellen – og CLIL-feltet generelt – er domineret af engelsk: »Although the first 'L' in CLIL is meant to stand for any language, it would be an extreme case of denial to claim that this is also the case in reality.« (Dalton-Puffer 2011: 183). At også LANQUA-modellen er tænkt ud fra engelsk, ses på formuleringen af kravene til den fulde integration af sprog og fag. En fuld integration kræver avancerede sprogkunderskaber. Men når man arbejder med andre sprog end engelsk, er det kendetegnende, at de fleste studerendes sproglige kompetencer er for begrænsede til, at de kan kommunikere på fremmedsproget om de komplekse faglige indhold, de møder på deres fagstudier. Dette fremgår også med al tydelighed i de flersprogede tiltag på KU og RUC, hvor man på grund af begrænsede ressourcer har svært ved at leve op til CLIL-målsætningen om, at minimum 25 % af undervisningen skal foregå på fremmedsproget. Med andre ord konfronteres de europæiske flersprogede CLIL-tiltag med sprogpoltiske og sprogpædagogiske udfordringer institutionelt og i selve undervisningen: På Sprogprofilerne etableres der fx læringsrum, hvor de studerende ud over deres profilsprog opfordres til også at bruge dansk og engelsk (*translanguaging*-strategier) for at være i stand til at 'sprog' om det faglige indhold, de arbejder med i den faglige undervisning (Daryai-Hansen, Barfod & Schwarz, under udgivelse). På KU har satsningen på flersprogethed primært udformet sig som et fokus på delfærdigheder, da det typisk er på dette niveau, at fagmiljøerne åbner op for en integration af sprog i fag, og når der undervises i andre sprog end engelsk, er undervisningssproget i langt overvejende grad dansk. Der kan således i de fleste projekter kun siges at være tale om en delvis integration af målsproget.

Konklusion

RUC's sprogprogram *Sprogprofiler* og den sprogstrategiske satsning på KU viser, at CLIL i praksis ikke kun vedrører engelsk, og at den etablerede CLIL-tænkning kan have problemer med at rumme andre sprog end engelsk. Denne er udtryk for en normativitet, som forudsætter såvel et højt sprogfærdighedsniveau som rigelige resurser. Hvis CLIL skal være et paraplybegreb, der rummer de forskellige praksisser, der arbejder med sprog og faglig indhold, så er det nødvendigt, at feltet i mindre grad er præget af en normativ tilgang. I stedet for at CLIL tænkes som en serie af skridt hen imod en 'ren' CLIL-praksis, ville feltet have gavn af en mere deskriptiv tilgang. Hvis den pædagogiske praksis, der rummes af paraplybegrebet, skal kunne beskrives og tilrettelægges ud fra fælles definitioner, skal der udvikles nye modeller, der tager udgangspunkt i, at der eksisterer forskellige rammebetingelser for undervisning og læring. Det gælder særligt for de andre sprog end engelsk, men formentligt også for engelsk.

Litteratur

- Andersen, H.L., Daryai-Hansen, P., & Bojsen, H. (2015). »RUC's sprogprofiler i fransk, spansk og tysk«. *Sproglæreren* 1/2015, s. 18-21.
- Dalton-Puffer, C. (2011). »Content-and-language integrated learning: from practice to principles?« *Annual Review of applied linguistics* 31, s. 182-204.
- Daryai-Hansen, P., Barfod, S., & Schwarz, L. (under udgivelse). »A call for (trans) languaging: The language profiles at Roskilde University.« I Mazak, C.M., & Carrol, K.S. (eds.), *Translanguaging Practices in Higher Education: Beyond Monolingual Ideologies. Bilingual Education and Bilingualism series. Multilingual Matters*.
- Ehlich, K. (1999). »Alltägliche Wissenschaftssprache«. *Info DaF* 26, s. 3-24.
- Holmen, A. (2015). »Linguistic Diversity among Students in Higher Education. A Resource in a Multilingual Language Strategy?« I Fabricius, A., & Preisler, B., *Transcultural Interaction and Linguistic Diversity in Higher Education. The Student Experience*. Basingstoke: Palgrave, s. 116-141.
- Regeringen (2013). *Øget indsigt gennem globalt udsyn*. København: Regeringen.
- Risager, K. (2012). »Language Hierarchies at the International University.« *International Journal of the Sociology of Language*, 216, s. 111-130.
- Räsänen, A. (2008). »Steps from non-CLIL to CLIL (in L2 and FL mediated Higher Education)«. I Greere, A. & Räsänen, A., *Year 1 Report Lanqua, Subproject on Content and Language Integrated Learning: redefining »CLIL« – Towards Multilingual Competence*. http://www.lanqua.eu/sites/default/files/Year1Report_CLIL_ForUpload_WithoutAppendices_o.pdf
- Watson, C., Prag, E., & Daryai-Hansen, P. (2014). *Undervisning på Sprogprofilerne – en praktisk indføring*, http://www.ruc.dk/fileadmin/assets/humbas/Intern/sprogprofiler/Undervisning_paa_sprogprofilerne_-_en_praktisk_indfoering.pdf